

ΑΓΓΕΛΟΣ Π. ΜΑΤΘΑΙΟΥ

Ἡ μετατροπὴ πέντε κρατικῶν Μουσείων
σὲ νομικὰ πρόσωπα δημοσίου Δικαίου καὶ τὸ Μουσεῖο τῆς *Λυκοσούρας*

Οἱ σκέψεις ποὺ ἀκολουθοῦν ἀφοροῦν στὴν σχεδιαζόμενη ἀλλαγὴ τοῦ νομικοῦ καθεστῶτος ποὺ διέπει πέντε μεγάλα κρατικὰ Μουσεῖα καὶ τὴν μετατροπὴ τους σὲ νομικὰ πρόσωπα δημοσίου Δικαίου.¹

Σπεύδω νὰ σημειώσω ὅτι τὴν ὑπαρξὴ καὶ λειτουργία τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ὑπηρεσίας, ὑπηρεσίας τοῦ Δημοσίου, θεωρῶ ἀπαραίτητον ὄρο καὶ προϋπόθεση γιὰ τὴν σωτηρία, τὴν φύλαξη, τὴν προστασία καὶ τὴν προβολὴ τῶν ἀρχαιοτήτων. Ἡ σωτηρία καὶ ἡ περὶ τὴν ἀρχαιότητες φροντίδα εἶναι ὑποχρέωση καὶ καθήκον τοῦ Ἑλληνικοῦ κράτους καὶ ἔμπρακτη ἔνδειξη τοῦ ὀφειλομένου σεβασμοῦ. Τὸ παρελθόν, ὅπως ἀποτυπώνεται στὰ μνημεῖα ποὺ κατέλιπαν οἱ προηγούμενες γενιές, ἀπώτερες καὶ ἐγγύτερες, εἶναι συστατικὸ στοιχεῖο τῆς συλλογικῆς αὐτογνωσίας, ἀπαραίτητο γιὰ τὴν διατήρηση τῆς ἐθνικῆς μνήμης καὶ τὴν κληροδότησή της στὶς ἐπερχόμενες γενιές.

Πιστεύω ἀκραδάντως ὅτι τὰ πέντε Μουσεῖα πρέπει νὰ παραμείνουν ὑπὸ τὸ καθεστῶς ποὺ ἤδη διέπει καὶ τὰ συγκεκριμένα καὶ τὰ ὑπόλοιπα Μουσεῖα τοῦ Ἑλληνικοῦ κράτους· βεβαίως τὸ καθεστῶς αὐτὸ εἶναι ἀνάγκη νὰ βελτιωθῇ.

Ἐξηγῶ τοὺς λόγους: 1) Τὰ Ἑλληνικὰ Μουσεῖα δὲν εἶναι συλλογὲς ἔργων τέχνης (καὶ τεχνικῆς), ὅπως συμβαίνει μὲ πλείστα ὅσα Μουσεῖα τοῦ ἐξωτερικοῦ, κυριώτατα μὲ τὰ μεγάλα.

2) Τὰ ἐκτιθέμενα ἢ φυλασσόμενα στὶς ἀποθήκες ἀρχαία εἶναι στὴν μεγίστη πλειονότητά τους εὐρήματα ἀνασκαφῶν, ἀρχαιολογικῶν ἐρευνῶν ἢ περισυλλογῶν τῶν Ἑλλήνων ἀρχαιολόγων, μελῶν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ὑπηρεσίας (ἔτος ἰδρύσεως 1833) καὶ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, ἡ ὁποία ἀπὸ τῆς ἰδρύσεώς της (1837) ὑπῆρξε τὸ ἄλλο πρόσωπο τοῦ ἰδίου νομίματος γιὰ τὴν ἀποκάλυψη, τὴν σωτηρία, τὴν μελέτη καὶ τὴν προβολὴ τῶν Ἑλληνικῶν ἀρχαιοτήτων.

3) Ἀπὸ τὰ ἀνωτέρω προκύπτει εὐθέως ὅτι τὰ ἀρχαία τῶν Ἑλληνικῶν Μουσείων ἔχουν ὀργανικὴ σχέση μὲ τοὺς τόπους, στοὺς ὁποίους ἀπεκαλύφθησαν. Τὰ Μουσεῖα πλουτίζονται διαρκῶς ἀπὸ νέα εὐρήματα, τὰ ὁποία φέρει στὸ φῶς ἡ δραστηριότης τῶν κατὰ τόπους Ἐφορειῶν Ἀρχαιοτήτων· συχνὰ τὰ νέα εὐρήματα ἔρχονται νὰ συμπληρώσουν ἄλλα ποὺ φυλάσσονται στὰ Μουσεῖα, διότι συνανήκουν ἢ ἀκόμη καὶ συναρμόζονται. Καὶ αὐτὰ καὶ ὅσα δὲν συνανήκουν μὲ ἄλλα συμπληρώνουν τὶς γνώσεις μας τόσο γιὰ τὰ μνημεῖα, κινητὰ καὶ ἀκίνητα, ὅσο καὶ γιὰ τοὺς τόπους, ἀπὸ τοὺς ὁποίους προέρχονται.

---

1. Τὸ ζήτημα ἤδη ἔχει ἀπασχολήσει πρόσωπα καὶ φορεῖς· σημειῶνω ἰδιαιτέρως τὸ ἄρθρο τοῦ Ἀγγέλου Χανιώτη, *Αρχαιολογία: πολιτικὴ χωρὶς στρατηγική, Ἡ Καθημερινή* (1.3.21).

Σημειωτέον ότι από τὰ πέντε Μουσεία, τῶν ὁποίων σχεδιάζεται ἡ μετατροπὴ σὲ νομικὰ πρόσωπα δημοσίου Δικαίου τὸ Ἀρχαιολογικὸ Μουσεῖο Θεσσαλονίκης (συνδεδεμένο μὲ τὶς Ἐφορεῖες Ἀρχαιοτήτων τῆς πόλεως τῆς Θεσσαλονίκης καὶ τῆς περιφέρειας Θεσσαλονίκης), τὸ Ἀρχαιολογικὸ Μουσεῖο Ἡρακλείου (συνδεδεμένο μὲ τὴν Ἐφορεία Ἀρχαιοτήτων Ἡρακλείου) καὶ τὸ Μουσεῖο Βυζαντινοῦ Πολιτισμοῦ (μὲ νέο ἀρχαιολογικὸ ὑλικὸ προερχόμενο κυριώτατα ἀπὸ τὴν 9ῃ Ἐφορεία Βυζαντινῶν Ἀρχαιοτήτων) ἐμπλουτίζονται συστηματικῶς μὲ νέα εὐρήματα. Ἀλλὰ καὶ τὰ ἄλλα δύο, τὸ Ἐθνικὸ Ἀρχαιολογικὸ καὶ τὸ Βυζαντινὸ Μουσεῖο, δέχονται κατὰ καιροὺς ἀπὸ τὶς Ἐφορεῖες Ἀρχαιοτήτων τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς Ἀττικῆς νέα εὐρήματα, διότι συνανήκουν ἢ συναρμόζονται πρὸς φυλασσόμενα ἐκεῖ ἀρχαῖα.

Κατὰ ταῦτα τὰ πέντε Μουσεία δὲν πρέπει ἐπ' οὐδενὶ νὰ ἀποκοποῦν ἀπὸ τὶς ἀντίστοιχες Ἐφορεῖες Ἀρχαιοτήτων, τῶν ὁποίων ἀποτελοῦν συστατικὸ στοιχεῖο.

4) Ὡς ὑπόδειγμα ἐπιτυχοῦς μετατροπῆς ἀπὸ δημόσιο Μουσεῖο σὲ νομικὸ πρόσωπο δημοσίου Δικαίου ἐμφανίζεται τὸ Νέο Μουσεῖο Ἀκροπόλεως.²

Μὲ τὴν σιωπηλὴ ἐνθάρρυνση τῆς πολιτείας, ἄλλοι σκοπίμως, καὶ ἄλλοι, ἀδαεῖς αὐτοί, προβάλλουν τὸ νέο Μουσεῖο Ἀκροπόλεως καὶ τὴν λειτουργία του ὡς πρότυπο γιὰ τὰ κρατικὰ Μουσεία καὶ τὸ ἀντιπαραβάλλουν πρὸς τὸ Ἐθνικὸ Ἀρχαιολογικὸ, ὑποτονθορύζοντας ὅτι τὸ ἡμιδημόσιο καθεστῶς τοῦ νέου Μουσείου πρέπει νὰ ἐφαρμοσθῇ καὶ στὰ ἄλλα μεγάλα Μουσεία. Ἡ ἀπάντηση εἶναι πολὺ ἀπλὴ ἀρκεῖ νὰ παραβάλλῃ κανεῖς τὴν ἐμφάνιση καὶ ἐνδυμασία τῶν φυλάκων τοῦ νέου Μουσείου πρὸς ἐκείνη τῶν φυλάκων τοῦ ἱεροῦ βράχου. Θὰ ἀντιληφθῇ τότε ὅτι τὸ Νεοελληνικὸ κράτος ἐν ταυτῷ καὶ σὲ ἀπόσταση ὀλίγων ἑκατοντάδων μέτρων ἔχει δύο μέτρα καὶ δύο σταθμά. –Μιλώντας γιὰ τὴν στολὴ τῶν φυλάκων, ἀλλὰ καὶ τὴν στάση πού ἐπέβαλλε, θεωρῶ καθήκον μου νὰ μνημονεύσω τὸν φύλακα τῆς ἀρχαίας Θήρας Γιώργη Σιγάλα, τῆς Μεσσήνης Γιώργη Μπαλόπουλο, τῆς Ἀρκαδίας Τριήραρχο Μιχαλιέρο, καὶ τῆς Μεγαλοπόλεως Ἡλία Διαβολίτη. Ἦσαν καὶ οἱ τέσσερις ἑνστολοι. Εἶχα τὴν τιμὴ νὰ τοὺς γνωρίσω· τοὺς δύο πρῶτους μάλιστα νὰ ἐξηγοῦν τὶς ἐπιγραφές, τὸν Σιγάλα τὶς ἀρχαῖες ἐπὶ τῶν βράχων τῆς ἀρχαίας Θήρας, –τὶς ἐδιάβαζε μὲ ἄνεση–, τὸν Μπαλόπουλο τὶς κατακείμενες στὸν ἀρχαιολογικὸ χῶρο τῆς Μεσσήνης.

Τὸ νέο Μουσεῖο, πέραν τοῦ ὅτι τὸ κτίριο εἶναι «νεοπλουτικὸν βλαχούργημα» πού μὲ τὸν ὄγκο του ἀνατρέπει τὴν τάξη μεγέθους τῆς Ἀκροπόλεως καὶ τῆς ὑποκειμένης παλαιᾶς συνοικίας τῆς Πλάκας, προωθεῖ μίαν ἀντίληψη περὶ ἀρχαιοτήτων ὡς ἐκθεμάτων καταστήματος πωλήσεως ἔργων τέχνης, γλυπτικῆς, μεταλλοτεχνίας, κεραμικῆς, κλπ. Περαιτέρω ἡ διακοπὴ τῆς ὀργανικῆς σχέσεως μεταξὺ τῆς πρώην Α΄ Ἐφορείας Ἀρχαιοτήτων (Ἀκροπόλεως) καὶ τοῦ Μουσείου ἔχει ἤδη τὶς ἀρνητικὰς ἐπιπτώσεις της τόσο στὴν ἄσκηση τοῦ ἔργου τῆς Ὑπηρεσίας στὸν τομέα εὐθύνης τῆς πρώην Α΄ Ἐφορείας, –τὸ ἔργο της ἔχει διακριτῶς ἀπισχνανθῇ–, ὅσο καὶ στὴν ἔρευνα. Στὴν ἀσφαλῶς προβαλλόμενη ἀντίρρηση ὅτι ὅμως τὸ νέο Μουσεῖο προσελκύει πολλοὺς ἐπισκέπτες καὶ ἔχει ὑψηλὰ εἰσπράξεις καλὸ θὰ ἦταν νὰ ἐλεγχθῇ 1) πόσες εἰσπράξεις ἔκανε τὸ παλαιὸ Μουσεῖο, 2) ἐὰν ἀπὸ τὰ εἰσπραττόμενα τὸ νέο Μουσεῖο καλύπτει τὸ

2. Ἔχω ἐπισημάνει καὶ προφορικῶς, καὶ μάλιστα στὸ ἀμφιθέατρο τοῦ νέου Μουσείου στὶς 22.4.16, καὶ γραπτῶς βλ. Οἱ ἐπιγραφές τῆς Ἀκροπόλεως, *Ἀνθέμιον* 27 (Δεκέμβριος 2016) 1-21, εἰδ. σελ. 21 σημ. 23, ὅτι ἡ ὀνομασία τοῦ νέου Μουσείου (Μουσεῖο Ἀκρόπολης) εἶναι ἀδόκιμος. Οἱ ἀρμόδιοι πρέπει νὰ ἐπιλέξουν μεταξὺ δύο ὀνομασιῶν, Νέο Μουσεῖο τῆς Ἀκρόπολης ἢ Νέο Μουσεῖο Ἀκροπόλεως.

ἴδιο τὰ ἔξοδα λειτουργίας του, καὶ 3) ἐὰν τὸ πλεόνασμα περιέρχεται στὸ Δημόσιο, ὥστε δι' αὐτοῦ νὰ καλύπτονται ἀνάγκες ἄλλων «παθητικῶν» Μουσείων.

Τὸ νέο Μουσεῖο Ἀκροπόλεως πρέπει νὰ περιέλθῃ ὑπὸ τὴν πλήρη εὐθύνη τῆς Ὑπηρεσίας (νὰ γίνῃ δημόσιο Μουσεῖο) καὶ νὰ περιορίσῃ τὶς βλέψεις του ἀπολύτως στὰ τῶν ἐκτεθειμένων ἀρχαιοτήτων του, ἀρκετὲς ἀπὸ τὶς ὁποῖες, μάλιστα οἱ ἐπιγραφές, κακῶς ἀποσπάστηκαν ἀπὸ τὸ Ἐπιγραφικὸ Μουσεῖο καὶ τὸ Ἐθνικὸ Ἀρχαιολογικόν, γιὰ νὰ γίνουν «στολισμὸς παρακατινὸς» τοῦ νέου.

Ἀπὸ ὅσα ἐξέθεσα ὑπὸ τοὺς ἀρ. 1-3, καθὼς καὶ ἀπὸ τὴν περίπτωσι τοῦ νέου Μουσείου Ἀκροπόλεως (ἀρ. 4), καθίστανται ἐμφανεῖς, πιστεύω, οἱ κίνδυνοι ποὺ ἐλλοχεύουν ἀπὸ τὴν σχεδιαζόμενη ἀλλαγὴ καθεστῶτος τῶν πέντε Μουσείων.

5) Συμφώνως πρὸς τὰ ἐπὶ μακρότατον χρόνον κρατοῦντα οἱ εἰσπράξεις τῶν μεγάλων Μουσείων (λ.χ. τοῦ Ἐθνικοῦ Ἀρχαιολογικοῦ, τοῦ Μουσείου τοῦ Ἡρακλείου) ἢ τέλος πάντων ἐκεῖνων (Μουσείων καὶ χώρων) ποὺ «κάνουν» πολλὰ εἰσιτήρια (Δελφῶν, Ἐπιδαύρου, κλπ.) δὲν ἀπορροφοῦνται ἀπὸ τὰ ἴδια, ἀλλὰ χρησιμοποιοῦνται, γιὰ νὰ καλύψουν τὴν λειτουργία ὅλων.

Ἡ ἀλλαγὴ τοῦ καθεστῶτος τῶν πέντε Μουσείων θὰ ἔχῃ ὡς ἀποτέλεσμα ἐκτὸς τῶν ἄλλων καὶ τὴν ἀπορρόφηση καὶ τὴν διαχείριση τῶν εἰσπράξεων τους ἀπὸ αὐτὰ τὰ ἴδια.

Ἀλλὰ τὸ κράτος καλύπτει, καὶ ὀφείλει νὰ καλύπτῃ τὰ λειτουργικὰ ἔξοδα ὅλων ἀνεξαρτήτως τῶν Μουσείων, μεγάλων καὶ μικρῶν, προσοδοφόρων ἢ μὴ.

Ἡ σχεδιαζόμενη ἀλλαγὴ ὑπακούει στὴν ὑποφώσκουσα «νεωτερίζουσα», πάντως ἐπικίνδυνη θεωρία, διαρκῶς ἐξαπλούμενη τὰ τελευταῖα χρόνια, ὅτι τὰ Μουσεία καὶ οἱ ἀρχαιολογικοὶ χώροι πρέπει ὅπωςδήποτε νὰ φέρουν κόσμο, γιὰ νὰ κόβουν εἰσιτήρια. Ἡ διοίκησις ἔχει ἐπιτύχει νὰ παρεισαγάγῃ τὸν παράγοντα τῆς «προσελεύσεως» ἐπισκεπτῶν ὡς κριτήριον τῆς ἐπιτυχίας τοῦ ἔργου τῶν ἀρχαιολόγων καὶ σιωπηλῶς νὰ ἐνσπεύρῃ τὴν ἀβεβαιότητα περὶ τῆς λειτουργίας Μουσείων ἢ ἀρχαιολογικῶν χώρων ποὺ εἶναι «παθητικοί».

Εἶναι προφανὲς ὅτι ἡ διοίκησις, ὅχι κατ' ἀνάγκην ἢ σημερινή, ἀλλὰ μία τοῦ ἀμέσου μέλλοντος, ἐμφορούμενη ἀπὸ τὴν «νεωτερίζουσα» θεωρία καὶ ἔχοντας τὴν μετατροπὴ τοῦ καθεστῶτος τῶν πέντε Μουσείων ὡς ὁδηγόν, – ἢ σχεδιαζόμενη δηλαδὴ μετατροπὴ συνιστᾷ εὐρύτερη δοκιμὴ μετὰ τὴν «ἐπιτυχία τοῦ νέου Μουσείου Ἀκροπόλεως»–, θὰ προχωρήσῃ στὴν μετατροπὴ τοῦ καθεστῶτος καὶ ἄλλων «κερδοφόρων» Μουσείων.

Καὶ ἐρωτῶ· τί θὰ γίνῃ τότε μὲ ἐκεῖνα τὰ Μουσεία τῶν χώρων ποὺ δὲν κατακλύζονται ἀπὸ ἐπισκέπτες; Γιὰ νὰ ἐξεικονίσω τὸ ἐρώτημα· τί θὰ γίνῃ μὲ τὸ Μουσεῖο τῆς *Λυκοσοῦρας*, ποὺ ὅταν τὸ ἐπισκεφθῆκαμε πρὸ ὀλίγων ἐτῶν χειμῶνα καιρὸ, μέσ' τὰ Χριστούγεννα καὶ ἐνῶ εἶχε χιονίσει τὶς προηγούμενες ἡμέρες, ἦταν ἀνοιχτό, καὶ εἴμασταν οἱ μόνοι ἐπισκέπτες μετὰ ἀπὸ μερικὲς ἡμέρες; –ἡ νεαρὴ φύλακας ἐρχόταν ἀπὸ τὴν Μεγαλόπολη· λυποῦμαι βαθύτατα, διότι δὲν συνεκράτησα τὸ ὄνομά της–. Καὶ τὶς ἄλλες ἐποχὰς τοῦ ἔτους εἶναι ὀλίγοι οἱ ἐπισκέπτες στὸ μικρὸ αὐτὸ Μουσεῖο,³ δείγμα τῆς φροντίδος τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας νὰ ἰδρῇ Μουσεία γιὰ τὴν στέγασι τῶν εὐρημάτων σημαντικῶν ἀνασκαφῶν.

---

3. Τὸ Μουσεῖο ἰδρύθηκε στὶς ἀρχὲς τοῦ 20οῦ αἰ. δαπάναις τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας.

Ἡ βαθμιαία μετατροπὴ τοῦ καθεστώτος τῶν Μουσείων θὰ ὀδηγήσῃ στὸν ἐλλιπὴ ἔλεγχο τῆς λειτουργίας τους ἀπὸ τὴν Ἀρχαιολογικὴ Ὑπηρεσία καὶ στὴν ἀδυναμία κεντρικοῦ σχεδιασμοῦ γιὰ τὴν φύλαξη, τὴν προστασία, τὴν μελέτη καὶ τὴν προβολὴ τῶν ἀρχαιοτήτων.

Ἀλλὰ, τὸ ἔγραψα ἤδη, αὐτὰ εἶναι ὑποχρέωσις καὶ καθήκον τοῦ κράτους.

Τί πρέπει νὰ γίνῃ: 1) Ἀπαιτεῖται μεσοπρόθεσμος καὶ μακροπρόθεσμος προγραμματισμός. Εἶναι ἀπαραίτητος ὁ συστηματικὸς σχεδιασμὸς καὶ προγραμματισμὸς τῶν ἔργων τῆς Ὑπηρεσίας καὶ κεντρικῶς καὶ περιφερειακῶς, ἐννοῶ ἀπὸ τὶς Ἐφορεῖες Ἀρχαιοτήτων.

Ἡ ἀπάντησις τῶν κρατικῶν φορέων θὰ εἶναι βεβαίως ὅτι προγραμματισμοὶ γίνονται κατ' ἔτος καὶ ἀπὸ τὴν κεντρικὴ Ὑπηρεσία καὶ ἀπὸ τὴν περιφέρεια. Ἀλλὰ ἐγὼ μιλῶ γιὰ κάτι γενικώτερο· πρῶτον γιὰ τὸ ζήτημα τῆς δημιουργίας νέων Μουσείων καὶ δεύτερον γιὰ ἐκεῖνο τῆς λεγομένης ἀναδείξεως τῶν ἀρχαιολογικῶν χώρων.

Εἶναι ἀναγκαῖα ἡ ὑπεύθυνη ἐνημέρωση ἀπὸ ἀρμόδιο κρατικὸ φορέα πόσων νέων Μουσείων ἔχει ἐγκριθῇ ἡ κατασκευὴ καὶ ποιοὶ εἶναι οἱ λόγοι ποὺ ὀδήγησαν στὴν σχετικὴ ἀπόφαση. Εἶναι εὐλόγο ἀσφαλῶς ὅτι οἱ σχετικὲς ἀποφάσεις ἐλήφθησαν κατόπιν εἰσηγήσεως Ἐφορειῶν καὶ πείσεως τοπικῶν κοινωνιῶν. Τὸ ἐρώτημα εἶναι ἐὰν οἱ χρηματικὲς δαπάνες καὶ ἡ ἐπὶ μακρὸν χρόνον συστηματικὴ ἀπασχόληση ἐπιστημονικοῦ καὶ διοικητικοῦ προσωπικοῦ, τὰ ὁποῖα συνεπάγεται ἡ κατασκευὴ νέου Μουσείου καὶ ἡ νέα ἔκθεσις τῶν ἀντικειμένων, δὲν θὰ «σκιάσουν» ἡ δὲν θὰ ἀναβάλουν τὸν ἐνδεικνύμενο προγραμματισμὸ καὶ τὴν ἐξ αὐτοῦ ἐπέμβαση γιὰ τὴν σωτηρία μνημείων ποὺ κινδυνεύουν.

Ὡς πρὸς τὸ δεύτερο ζήτημα ἡ σχεδὸν «μανικὴ», τοῦ συρμοῦ, ἄνωθεν ὑποδεικνυόμενη ἀνάδειξις κάθε μικροῦ, μεσαίου ἢ μεγαλυτέρου ἀρχαιολογικοῦ μνημείου, ὑποστηριζόμενη κατὰ περίπτωσιν ἀπὸ Ἐφορεῖες καὶ πανεπιστημιακοὺς ἀνασκαφεῖς σκιάζει κατ' οὐσίαν τὰ ἐπείγοντα θέματα σωτηρίας καὶ προστασίας μνημείων ποὺ ὄντως κινδυνεύουν. Θὰ τὸ εἰπῶ εὐθέως· μὲ τὴν λεγόμενη ἀνάδειξη ἔχει συμβῇ ὅ,τι καὶ παλαιότερα μὲ τὶς ἐρευνητικὲς ἀνασκαφές· πρωτίστως πανεπιστημιακοὶ καθηγητές, ἀλλὰ καὶ ἀνώτερα μέλη τῆς ἀρχαιολογικῆς Ὑπηρεσίας, μὲ τὴν ἐξασφάλιση εὐρωπαϊκῶν προγραμμάτων ζητοῦσαν καὶ ἐλάμβαναν ἄδεια ἐρευνητικῆς ἀνασκαφῆς, ὁ χῶρος τῆς ὁποίας κατόπιν ἔπρεπε νὰ διαμορφωθῇ καὶ τὰ εὐρήματα νὰ στεγασθοῦν· τέλος σὲ πολλὰς περιπτώσεις καὶ ὑπὸ τὴν πίεση τοπικῶν φορέων γιὰ τὴν προσέλκυση ξένων ἐπισκεπτῶν προβαλλόταν τὸ αἶτημα ἰδρύσεως Μουσείου. Ἐλεπε δηλαδὴ ὁ γενικώτερος σχεδιασμὸς βάσει τῶν πραγματικῶν προτεραιοτήτων καὶ τῶν ἀναγκῶν ἤδη ὑφισταμένων μνημείων, συχνὰ σπουδαιοτάτων, ποὺ ἐκινδύνευαν.

Δὲν εἶναι τυχαῖο ὅτι οἱ πλείστοι τῶν παλαιότερων ἀρχαιολόγων ἀρκοῦντο στὸν ἐντοπισμὸ ἀρχαιολογικῆς θέσεως ἢ ἀκινήτου μνημείου (ναοῦ, δημοσίου οἰκοδομήματος, κλπ.) συχνὰ μὲ μικρῆς διάρκειας διερευνητικὴ ἀνασκαφὴ καὶ δὲν ὑπέκυπταν στὸν πειρασμὸ τῆς μετατροπῆς τῆς σὲ ἐρευνητικὴ. Ἐγνώριζαν ὅτι τὰ γλίσχρα μέσα τοῦ κράτους δὲν ἐπέτρεπαν τὶς πολυτέλειες τοῦ εἶδους.

2) Ἡ θέση τῶν διευθυντῶν τῶν μεγάλων κρατικῶν Μουσείων καὶ τῶν ἐιδικῶν, πρωτίστως τοῦ Ἐπιγραφικοῦ καὶ τοῦ Νομισματικοῦ, πρέπει νὰ εἶναι ἐπὶ θητεία καὶ κατόπιν ὑποβολῆς ὑποψηφιοτήτων Ἑλλήνων καὶ μόνον ἐπιστημόνων, μελῶν τῆς Ὑπηρεσίας, ἀλλὰ καὶ ἐκτὸς αὐτῆς. Δὲν ἀρκοῦν ἡ παλαιότης καὶ ἡ προτέρα διοικητικὴ ἐμπειρία.

3) Πρὸς τὸ προηγούμενο συναρτᾶται ἡ ἀναβάθμισις τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ὑπηρεσίας διὰ τῆς ἐπαναφορᾶς τοῦ παλαιοῦ συστήματος τῶν ἐιδικῶν ἐξετάσεων γιὰ τὴν πρόσληψη νέων

ἀρχαιολόγων καὶ τῆς προκηρύξεως τοῦ σχετικοῦ διαγωνισμοῦ κατὰ τακτὰ ἔτη. Εἶναι ἄμεση καὶ ἐπιτακτικὴ ἀνάγκη νὰ στελεχωθοῦν τόσον οἱ Ἐφορεῖες, ὅσο καὶ τὰ Μουσεία.

4) Αἰταιεῖται ἡ σύστασις ἐπιστημονικῆς συμβουλευτικῆς ἐπιτροπῆς παρὰ τὸν διευθυντὴ καθενὸς μεγάλου Μουσείου· ἡ ἐπιτροπὴ θὰ ἀποτελεῖται ἀπὸ ἐγκρίτους Ἑλληνες ἀρχαιολόγους, ἀνώτατα στελέχη τῆς Ὑπηρεσίας, πανεπιστημιακοὺς καὶ εἰδικοὺς ἐρευνητὲς τῶν ὁποίων τὸ ἀντικείμενο εἶναι ἀπολύτως συναφές.

5) Εἶναι ἐπίσης ἀναγκαῖα ἡ σύστασις συμβουλίων φίλων καὶ κατὰ τινα τρόπον ἐγγυητῶν (trustees) τῆς διαχειρίσεως τῶν κονδυλίων τῶν Μουσείων γιὰ τὴν ἐξεύρεση καὶ διοχέτευση χρημάτων ἐκτὸς τῶν δημοσίων γλίσχρων χρηματοδοτήσεων.

Πιστεύω ὅτι ἡ μὴ ἀλλαγὴ τοῦ καθεστώτος τῶν πέντε Μουσείων ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὸν ὑπεύθυνο βραχυπρόθεσμο καὶ μακροπρόθεσμο προγραμματισμό, ἡ ἀπεξάρτηση τῆς διοικήσεως ἀπὸ τὸν πλάσματικὸ φόβο τῆς «προσελεύσεως» ἐπισκεπτῶν,⁴ ἡ ἀπαγκίστρωση ἀπὸ τὸν ἐναγκαλισμὸ τῆς ἄλλης μάλιστα, τῆς ἀναγκαίας δὴθεν μουσειολογικῆς μελέτης,⁵ θὰ ἐπιτρέψῃ τὴν ἀναδιοργάνωση τῶν ἀρχαιολογικῶν Μουσείων, ὥστε νὰ ὑπηρετοῦν ἀφ' ἑνὸς τὸν ἐθνικὸ στόχο τῆς λειτουργίας τους ὡς κιβωτῶν τῆς συλλογικῆς ἐθνικῆς μνήμης καὶ ἀφ' ἑτέρου τὴν προβολὴ τῶν ἀρχαιοτήτων ἐντασσομένων στὸ ἱστορικὸ πλαίσιό τους.

---

4. Ὁ ὀρθὸς ὅρος εἶναι *προσέλευση*· ἡ κατὰ κόρον χρησιμοποιούμενη τὰ τελευταῖα χρόνια λέξις *ἐπισκεψιμότητα* ὄχι μόνον ἀπὸ δημοσιογράφους, πολιτικοὺς καὶ ἄλλους, ἀλλὰ δυστυχῶς καὶ ἀπὸ ἀνώτερα στελέχη τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ὑπηρεσίας καὶ Πανεπιστημιακοὺς, εἶναι ἐσφαλμένη, πολλῶ δὲ μάλλον ὅταν λέγεται, –καὶ συμβαίνει συχνά–, καὶ γιὰ παρελθόντα χρόνον.

5. Ἡ εἰδικότης τοῦ συρμοῦ, ποὺ τὴν ὑπηρετεῖ, ἐκπροσωπεῖται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀπὸ πτυχιούχους τῆς ἀρχαιολογίας, τῶν ὁποίων ἡ ἀρχαιογνωστικὴ σκευὴ εἶναι ἰσχυρῶς ζητούμενο.

Είκ. 1. Τὸ Μουσείο τῆς Λυκοσούρας
(*Αρχ. Έφ.* 1912, 144, είκ. 3)